

ÇOCUK YETİŞTİRME SORUMLULUĞU ÖLÇEĞİ (ÇYSÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK
ÇALIŞMASI
CHILD RAISING RESPONSIBILITY SCALE (CRRS): VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Ahmet AKIN

Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Bengisu Günseli GÜRBÜZ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi YL öğrencisi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeğini geliştirmek ve geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Araştırma 106'sı kadın 100'ü erkek olan 206 kişi üzerinde yürütülmüştür. Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeği'nin madde analizi için düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeği'nin yapı geçerliği açılımlı faktör analizi, güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri SPSS 20 paket programı ile yapılmıştır. Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeği'nin yapı geçerliği için uygulanan açılımlı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %64,53'ünü açıklayan, öz-değeri 14,20 olan tek boyutlu ve 22 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçeğin KMO örneklem uygunluk katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yükleri .59 ile .89 arasında sıralanmaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .97 olarak bulunmuştur. Açıklanan toplam varyans değerleri .56 ile .87 arasında sıralanmaktadır. Bu sonuçlar Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu, Geçerlik, Güvenirlik

ABSTRACT

The pupose of this research is to develop Child Raising Responsibility Scale and to examine its reliability and validity values. The study was conducted on 206 people. Child Raising Responsibility Scale is rated on a five-point Likert-type. Structural validity of the scale was examined by exploratory factor analysis. Reliability of the scale was examined by Cronbach's alpha internal consistency reliability coefficient. Validity and reliability analyses of the scale were performed with SPSS 20 package programs. The EFA demonstrated that the 22 items loaded on one factor and the amount of total variance explained by one factor was 64,53%, and its Eigenvalue is 14,20. Scale's KMO value is .96. Factor loadings ranged from .59 to .89. Cronbach Alpha internal consistency coefficient was .97. Corrected item-total correlations ranged from .56 to .87. These findings demonstrated that this scale may be used as a valid and reliable instrument.

Keywords: Child Raising Responsibility, Validity, Reliability

1. GİRİŞ

Ebeveynlerin davranışlarının çocuklar üzerinde etkili olduğu uzun yıllardır yapılan çalışmalarda sürekli ortaya çıkmıştır. Baumrind'in 1967'de yaptığı ebeveyn tutumları çalışmalarından itibaren bu durum daha da görünür hale gelmiştir. (Parenting For Brain, 2018) Ebeveyn tutumlarından bağımsız olarak da çocuklar ebeveynlerinin onlara karşı samimi ve destekleyici duruşlarıyla kendilerini daha rahat, güvende ve iyi hissediyorlar. Bu durum çocukların sosyoduygusal gelişimlerini olumlu etkiliyor. (Zarra-Nezhad et al., 2014)

Son dönemlerde ise kliniklerde yapılan ebeveyn-çocuk görüşmelerinde yeni nesil ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili daha çok kursa gitsin, derslerde başarılı olsun, çok aktiviteye katılsın, sertifikaları olsun gibi beklentilerinin daha çok olduğu görülüyor. Ancak bu imkanları sağlarken bunları sağlıklı bir şekilde yaşayabilmek için gerekli olan duygusal ve sosyal durumları destekleyici ebeveyn çocuk ilişki nispeten daha zayıf kalıyor. Oysa çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişki sadece kendi içinde değil ebeveynler arası ve akrabalarla olan ilişkilerinin de olumlu ilerlemesini sağlayabiliyor.

Çocuk sahibi olmak insanın hayatına, aile içi ve eşler arası iletişimine pozitif katkı sağlarken kendi içinde sorumluluk isteyen bir süreçtir. Çocuğun yetiştirilmesinde anne ve babanın üstüne düşen sorumluluk en önemlisidir. İnsanın çocuğuyla yaptığı paylaşımlar ve birlikte geçirdiği zaman; çocuğuyla olduğu kadar eşyle, akrabalarıyla ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde de olumlu katkılar sağlar. Son dönemlerde yapılan araştırmalar çocuklarıyla etkili ve kaliteli zaman geçiren ebeveynlerin hayatlarında daha pozitif, mutlu ve başarıya ulaşan kişiler olduklarını gösteriyor. Aynı şekilde ilgilenilen çocuklarda özsaygı, kendinin farkında olma ve genel iletişim becerilerinin geliştiği görülüyor. Çocuk 9 aydan 2 yaşına *gelene* kadar hareketlenmesiyle beraber oyun oynamaya başlıyor. Bu durumda da ilk bakım vereni ve yakın çevresiyle iletişimi başlıyor. (Arzık, 2016) Bu durum da çocuğun ebeveyniyle kaliteli vakit geçirmeye olan ihtiyacını gösteriyor.

2015 yılında Kılınç ve Aral (Kılınç&Aral, 2015) Çocuk Yetiştirmede Ebeveyn tutumları üzerinde, 2018 yılında Özyürek (Özyürek, 2018) Ebeveyn Tutumlarının Çocuk yetiştirmedeki yeriyle ilgili üç ölçek geliştirme üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar da bize ebeveyn tutumlarının çocuk yetiştirmedeki etkisini gösteriyor. Türkiye’de ebeveynlerin bilinen ebeveyn tutumları sınırlarında davranmadıkları göz önünde bulunulduğunda daha genel çerçevede tek boyutta inceleme yapabilecek; ebeveynlerin çocuk yetiştirmekte sorumluluk olarak görmesine ihtiyaç duyulan konuları ele alan bir ölçme aracına gereksinim duyulmuştur. Bu nedenlerle çocuk yetiştirme sorumluluğuyla ilgili algıyı geçerli ve güvenilir olarak değerlendirebilecek ölçme araçları oldukça önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma grubu

Araştırma 106’sı kadın, 100’ü erkek olan 206 kişi üzerinde yürütülmüştür. Katılımcıların yaş aralığı 21 ile 69 arasındadır.

2.2. Madde Havuzu

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde öncelikle çocuk yetiştirme sorumluluğu alanıyla ilgili araştırmalar ve bu konuya yakın ölçme araçları incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda 22 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuş ve bu maddeler gramer, anlaşılabilirlik ve çocuk yetiştirme sorumluluğunu ölçüp ölçmediği noktalarında incelenerek sonuçta 22 maddelik uygulama formu elde edilmiştir.

2.3. Ölçme Aracı

Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeği 1 “kesinlikle katılmıyorum” ve 5 “kesinlikle katılıyorum” şeklinde 5’li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Yüksek puanlar çocuk yetiştirme sorumluluğunun yüksek olduğunu göstermektedir.

2.4. İşlem

Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu madde analizi için düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu yapı geçerliği açılımlı faktör analizi ile uygulanmıştır. Güvenirliği Cronbach’s alfa iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı ile incelenmiştir. Geçerlik ve güvenirlilik analizleri SPSS 20 paket programı ile yapılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Madde Analizi ve Güvenirlilik

Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu madde analizi için düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Madde-toplam korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar (Büyüköztürk, 2004). Yapılan analiz sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .56 ile .87 arasında değiştiği görülmüştür. Cronbach’s alfa iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı .97 olarak bulunmuştur. Bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
çys1	92,6214	227,271	,558	,972
çys2	91,9612	227,959	,671	,971
çys3	91,9417	225,655	,810	,969
çys4	92,0825	224,681	,872	,969
çys5	92,0146	225,712	,833	,969
çys6	91,9369	225,708	,851	,969
çys7	91,9078	226,016	,848	,969
çys8	91,8835	227,869	,799	,970
çys9	91,9660	226,726	,831	,969
çys10	91,9854	226,892	,829	,969
çys11	92,4709	228,241	,680	,970
çys12	92,1068	226,193	,831	,969
çys13	92,0777	224,872	,823	,969
çys14	92,2330	223,116	,807	,969
çys15	92,5437	224,669	,612	,972
çys16	92,1456	223,793	,800	,969
çys17	92,2379	223,577	,791	,969
çys18	92,3301	225,461	,708	,970
çys19	92,0922	227,245	,736	,970
çys20	92,1117	227,036	,767	,970
çys21	92,1796	224,431	,795	,969
çys22	92,0777	225,350	,838	,969

Tablo1: Madde-Toplam İstatistikleri Tablosu

3.2. Yapı Geçerliği

Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeği'nin yapı geçerliği için uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %64,53'ünü açıklayan, öz-değeri 14,20 olan tek boyutlu ve 22 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yükleri .59 ile .89 arasında sıralanmaktadır. Bulgular Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'te gösterilmiştir.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,957	
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4784,659
	df	231
	Sig.	,000

Tablo2: KMO Değeri Tablosu

Component Matrix^a

Component 1	
çys1	,584
çys2	,706
çys3	,837
çys4	,887
çys5	,860
çys6	,875
çys7	,871
çys8	,830
çys9	,859
çys10	,851
çys11	,708
çys12	,850
çys13	,840
çys14	,824
çys15	,630
çys16	,816
çys17	,804
çys18	,727
çys19	,764
çys20	,792
çys21	,815
çys22	,855

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

Tablo3: Maddelerin Boyuttaki Faktör Yükleri Tablosu

Component	Total Variance Explained					
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	14,196	64,527	64,527	14,196	64,527	64,527
2	1,408	6,401	70,928			
3	,927	4,212	75,140			
4	,673	3,060	78,200			
5	,610	2,772	80,972			
6	,540	2,456	83,428			
7	,467	2,122	85,550			
8	,391	1,779	87,329			
9	,380	1,727	89,056			
10	,336	1,526	90,582			
11	,308	1,402	91,984			
12	,260	1,181	93,164			
13	,217	,987	94,151			
14	,211	,961	95,112			
15	,203	,921	96,034			
16	,168	,762	96,795			
17	,142	,647	97,442			
18	,139	,631	98,073			
19	,124	,564	98,637			
20	,117	,533	99,170			
21	,108	,489	99,659			
22	,075	,341	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo4: Açıklanan Toplam Varyans Değerleri Tablosu

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular ölçeğin yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirlik ölçülerine sahip olduğunu kanıtlamıştır. Bu araştırmanın amacı Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeğini geliştirmek ve geçerlik ve güvenilirlik analizlerini gerçekleştirmektir. Madde-toplam korelasyonu yorumlamasında .30 ve üzeri olan değerlerdeki maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği dikkate alındığında Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeğinin madde-toplam korelasyonunun iyi olduğu ifade edilebilir. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin iç-tutarlılık güvenilirlik katsayısı; ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilirliğinin yüksek olduğunu ve dolayısıyla ölçek içerisindeki maddelerin birbirleri ile tutarlı olduğunu kanıtlamaktadır. Araştırmalarda kullanılacak ölçme araçları için öngörülen güvenilirlik düzeyinin .70 olduğu göz önüne alındığında tek boyutlu ölçeğimize ilişkin güvenilirlik düzeyinin .97 olarak oldukça yeterli olduğu söylenebilir. Bu bulgulara dayanarak Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Ölçeğinin aile danışmanlığı, psikoloji, çocuk gelişimi ve eğitim alanlarında kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Kaynakça

1. Arzık, Ç. U. (2016). *Oynadıkça Çocuğumun Psikoloğu Oluyorum* (2. ed.). Konya: Çizgi Kitapevi.
2. Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
3. Kılınç, F.E. & Aral, N. (2016). Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 199-222.
4. Özyürek, A. (2018) Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Üç Farklı Ölçek Geliştirme Çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 659-676.
5. Parenting For Brain. (2018, 03 30). 4 parenting styles – Characteristics and effects. *Parenting For Brain. Healthy Brains. Happy Kids*. Retrieved from <https://www.parentingforbrain.com/4-baumrind-parenting-styles/>
6. Tezbaşaran, A. A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
7. Zarra-Nezhad, M., Kiuru, N., Aunola, K., Zarra-Nezhad, M., Ahonen, T., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., & Nurmi, J.-E. (2014). Social withdrawal in children moderates the association between parenting styles and the children's own socioemotional development. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 1260-1269.